

A n e t r æ e t

Nr.3 / august 2009

ISSN: 1603 – 0281

Bornholms Slægts- og Lokalhistoriske Forening

Indhold

Side 3

- **Webmasterens hjørne,**
- **Harddisk,**
- **Referater fra sidst,**

Side 4

- **Nyt fra Landsarkivet,**

Side 5

- **Kul på Østkysten,**

Side 8

- **Hammershus Birketing,**

Side 10

- **Efterårs bustur**
- **Schiøppfes Samling**

Side 11

- **Konkurrencen,**

Side 12

- **Bestyrelsen,**

Tillægget: Vinterens program

Kære medlemmer!

Så er det bare med at komme i arbejdstøjet og få spidset blyanten, for vi har en spændende sæson i vente. Jeg håber i glæder jer lige så meget som jeg gør, til at høre foredragene vi har på programmet i vinter.

Da der er ret kort tid til første arrangement er det bare om at kridte skoene og få tilmeldt sig til denne tur ud i det blå, læs mere på side10.

Jeg skal også lige gøre opmærksom på at foredraget den 23. november ikke er en onsdag som vi plejer at have men en mandag, men det håber jeg i kan finde ud af for ellers går i nok glip af et godt foredrag.

Jeg har også en kedelig besked, Karen Birgit Reib døde d. 6. maj 2009 ganske pludseligt og uventet, hun var meget engageret i slægtsforskning og har hjulpet mange på vej med deres aner.

Karen vil blive savnet af mange, både medlemmer og ikke medlemmer, og det er et stort tab at Karen ikke er hos os mere.

Redaktør & Formand Hans Ressel

Lørdag 12. sep. 2009	Bustur på Bornholm, se mere i bladet og på hjemmesiden
Onsdag 23. sep. 2009	Arkivaften
Onsdag 7. okt. 2009	Gamle filmklip kan reddes og fortælle en historie.
Onsdag 21. okt. 2009	"Ude af øje – ude af sind. "
Onsdag 4. nov. 2009	"Forbrydere og fruentimmere"
Mandag 23 nov.2009	Oringe og psykiatriens historie - Bemærk Mandag
Onsdag 9. dec. 2009	Julearrangement

Forsidebillede: Skibsforlis ved Ypnasted se side 5.

➤ Webmasterens hjørne

Der er ikke sket noget nyt på foreningens website siden sidst. Sommertid er stille tid.

Philip Kofoed, webmaster

➤ Harddisken

I sidste nummer var jeg vist lidt hurtig, da jeg skrev at folketællingen 1906 var lige på trapperne....

Beskæringen af de enkelte filer har taget en del tid, men nu mangler kun Nexø købstad. Så mon ikke det lykkes at blive færdig inden for en overskuelig tid.

Senere vil komme en opdatering af gårdregisteret, samt folketællingen 1916.

Som altid kan man sende mig en mail på adressen wm@bslf.dk hvis man finder fejl på harddisken.

Det kan være manglende sider, dubletter, eller sider der ligger det forkerte sted.

Philip Kofoed, webmaster

➤ Referater

*Foredrag med Ebbe Gert Rasmussen
22. april 2009*

Bornholm og Skåne 1658-59

45 interesserede medlemmer var samlede i salen på Rønne bibliotek, for at høre Ebbe Gert Rasmussen fortælle om tiden 1658-59 på Bornholm og i Skåne.

Vi så først fredsbrevet fra Roskildefreden i februar 1658.

Danmark blev stærkt amputeret ved Roskildefreden, vi mistede Skåne Halland Blekinge og Bornholm. Bornholm blev ikke nævnt i fredsbrevet, fordi Bornholm i forvejen blev anset for at have et stort samarbejde med Sverige bl.a. havde vi jo domkirken i Lund.

Fredsbrevet sagde at alle havde lov til at beholde deres ejendom og deres privilegier, dog måtte det ikke stride mod den svenske forfatning.

Efter at have studeret tiden 1658 i mange år, udtalte Ebbe Gert Rasmussen, at Johan Prinzenskjöld formodentlig var en af de dygtigste lensmænd, Bornholm har haft.

Det er en modig udtalelse at komme med, når man er sammen med 45

bornholmere, men alle godtog påstanden. Nutidens bornholmere er fredelige folk.

Man skal kun lytte ganske kort tid, på det Ebbe Gert Rasmussen har at fortælle, før man får dyb respekt for hvor mange studier han har gjort, og hvor mange arkivalier han har gennemlæst, både i Sverige og i København. Han ved hvad han snakker om.

Vi blev grundigt indført i de militære strategier, der lå til grund for opstanden i 1658.

Spørgsmålene fra tilhørerne, viste hvor stor interesse der er for den tid, da bornholmerne, som de eneste nogensinde i Europa, formåede at kæmpe sig hjem til riget.

Tak til Ebbe Gert Rasmussen for et spændende foredrag om et emne, som de fleste nok troede at de vidste "alt" om.

Det er dejligt at der findes ildsjæle som Ebbe Gert Rasmussen, han har arbejdet med den historie i mange år.

Sekretæren

➤ Nyt fra Landsarkivet

Sundhedsstyrelsens dødsattester er flyttet til Landsarkivet for Sjælland.

Sundhedsstyrelsen har afleveret sine arkivalier, herunder dødsattesterne, til Rigsarkivet. Dødsattesterne har indtil videre været opstillet i fjernmagasin i Glostrup.

Af forskellige praktiske årsager er Sundhedsstyrelsens dødsattester nu blevet flyttet til Landsarkivet for Sjælland.

Med den fysiske flytning er dødsattesterne overgået til Landsarkivet. Det betyder at dødsattesterne fremover skal benyttes på Landsarkivets læsesal. Du kan ikke længere benytte dem på Rigsarkivets læsesal.

Har du tidligere søgt om adgang til at benytte dødsattester der ikke er umiddelbart tilgængelige (dvs. der endnu ikke er 75 år gamle), og har du fået tilladelse fra Rigsarkivet til at benytte dem, gælder din tilladelse selvfølgelig også på Landsarkivet.

Bemærk det er kun dødsattesterne der er flyttet til Landsarkivet. De øvrige arkivalier afleveret fra Sundhedsstyrelsen hører stadig til Rigsarkivet. I arkivdatabasen [Daisy](#) kan du se hvilken arkivinstitution arkivalierne tilhører.

Søg efter personer i indtastede kirkebøger

Som noget nyt kan alle nu søge i kirkebøger efter personer i Dansk Demografisk Database.

Se om din tipoldemor var et uægte barn eller se, hvordan din tipoldefar døde.

Hos Dansk Data Arkivs **Dansk Demografisk Database** kan alle nu søge efter forfædre.

Der er nu indtastet så mange kirkebøger, at tidspunktet er kommet til at lægge dem på Internettet i en database, som alle kan søge i.

Når du søger, kan du søge i et amt eller i hele landet. Du skal altid vælge begivenhed (dåb, vielse, begravelse...) og herefter får du et overblik over, hvad der er indtastet.

Lige nu dækker kirkebøgerne en periode fra 1660 - 1953 og er fordelt på hele landet og alle begivenhedstyper.

Vi mangler stadig meget, så vi opfordrer alle interesserede til at henvende sig til [Dansk Data Arkiv](#) for at være med i projektet.

➤ Kul på Østkysten!

At man kan samle kul langs Bornholms vestkyst fra Stampen til Hasle er kendt af de fleste. Bornholmske kul, ikke de allerbedste, for "man bærer ligeså meget ud som ind" (af kakkelovnen), men udnyttet blev de, når det var smalle tider.

Men også ved Bornholms østkyst, nærmere betegnet ved Ypnasted, kan det lade sig gøre at finde kul. Det er dog rigtigt gode kul, der giver godt med varme og forsvinder stort set helt ved forbrændingen.

Kullene, som man kan finde efter en kraftig østenstorm, endda så store som et menneskehoved, stammer fra det norske dampskib "Skolma" af Ålesund. Det er nu 80 år siden det gik til i en voldsom snestorm, 16. januar 1929.

Skolma kom fra Riga i Letland og var på vej til Manchester med 755 stander træ, bestående af planker, brædder og finer. Dagen før havde det ligget i læ ud for Tejn, men fortsatte rejsen, da vejret var blevet lidt bedre. At det gik galt skyldtes, at 2. styrmanden ved vagtskiftet havde sagt til 1. styrmand, at man havde Hammerodde fyr om bagbord. Det var i virkeligheden Svaneke fyr.

Det gik helt galt. Skibet gik på grund på klipperne ud for Ypnasted. Stod urokkeligt fast. Klokken var 5.30. Vandet fossede ind i maskinrummet. Midt på formiddagen knækkede Skolma over, agterenden blev revet af. Det så ikke godt ud for den 24-mand store besætning.

Heldigvis havde en mand fra Ypnasted bemærket noget mørkt i kanten af stranden, og han vidste straks, at det var et strandet skib. Han fik alarmeret redningsmandskaberne ved kysten mellem Svaneke og Gudhjem og det lykkedes at få et raketapparat sat op. Forsøgene med at få redningsstolen ud til skibet mislykkedes dog gang på gang. Først hen på eftermiddagen fik man kontakt til skibet og nu kunne indhalingen af søfolkene begynde. De yngste først, dernæst officererne, så resten af besætningen. Skipper E.I. Eliassen til sidst. De fleste måtte en tur gennem det iskolde vand på vej ind til stranden. Det var en slem tur gennem klippeskærene, men alle 24 blev reddet.

Søfolkene blev indkvarteret hos familien Hansen i Ypnasted. De blev kigget efter af en læge, fik tørt tøj på, noget at spise og i husets største stue blev der strøet halm på gulvet. Her sov søfolkene første nat. De næste tre nætter overnattede de på fru Holms pensionat i Bølshavn, inden de blev sendt hjem til Norge.

Også redningsfolkene havde haft en slem dag. Vejret var ganske forfærdeligt, med storm og sne. Folkene fra Gudhjem havde svært ved at komme hjem, der er blot 7-8 km, men det tog adskillige timer at tilbagelægge den strækning.

Ladningen af træ blev samlet på stranden og i april måned blev der afholdt auktioner. En del af ladningen blev af Svitser bragt til Nexø og solgt til en grosserer i København. Vraget blev også solgt til et københavnsk firma, som fjernede det bedste på båden. Resten blev liggende. I 1937 blev det solgt til cykelhandler Nielsen i Aakirkeby. Han fik bygget en bro ud til skibet – og fik bjerget en hel del jern, som blev solgt til Tyskland. Han fik ikke det hele med og først i 1950'erne forsvandt det sidste af skibet – i hvert fald det der ragede op over vandet.

Historien gentager sig. Det med skibe, der strander ved den bornholmske kyst og får lov til at ligge der i årevis, genkender bornholmerne kun alt for godt. Også i vores tid, med prima navigationsudstyr, lykkes det at "ramme" Bornholm. Enten fordi man er faldet i søvn ved roret – eller fordi man har fået for mange våde varer indenbords – eller vel en kombination. Men kullene da? Skibet sejlede jo med træ? Skolma var et dampskib, bygget af stål i 1919 i Toronto og var på 2.229 brutto tons, 1.317 netto tons. Skibet var afsejlet fra Riga 11. januar, men havde været i Danzig for at bunkre kul (modtage brændstof). Så det, man stadig efter 80 års forløb kan finde ved kysten, er tyske eller polske kul, beregnet til dampskibets eget brug.

Billederne er fotograferet af J. Nyholm Olsen og H.P. Holm. Farvebilledet af Niels-Holger Larsen.

Kilder: Erik Pedersen: Bornholmske Strandinger, bind II, 1988 og Hansaa-ge Bøggild, i Bornholms Tidende 10. juni 1989.

Artiklen er lånt af Bornholms Museum med tilladelse fra Ann Vibeke Knudsen

➤ **Hammershus Birketing**

Af Jesper Vang Hansen

Jeg har længe haft et ønske om at læse en tingbog fra start til slut. Jeg valgte Hammershus birks tingbog. Arbejdet startede foråret 2008 og det har været så spændende, at jeg ikke kunne nøjes med een tingbog. Nu, et år efter, er jeg i gang med bog 3.

Tingbogen er en fantastisk kilde til et lokalsamfunds historie.

Vi bringer her 2 afskrifter fra Jespers hjemmeside

➤ **KÆRLIGHED UDEN GRÆNSER**

I Tingbogen for den 29. januar 1722 findes historien om kaptajn Frands Frobøss, der var på vej fra Stockholm

med skibet "Forgolte Løfuen". På grund af kontravind ankrede skibet ud for Sandvig.

Kaptajnen bad birkefogeden Mogens Clausen om at Hammershus Birketing ville udfærdige et tingsvidne, som han kunne bruge, hvis han skulle blive anklaget for, at have bortført et fruentimmer fra Stockholm, ved navn Catharine Johansdatter Frimodig. Catharina var forelsket i skibets overstyrmand Peter Berg, men hun havde ikke fået sine forældres tilladelse til at tage med skibet.

Catharina Frimodig fortalte - efter edsaflæggelse - at hun ikke havde aftalt med kaptajnen, at hun kunne tage med hans skib og dermed rejse fra sine forældre. Hun vidste at Kaptajnen aldrig ville have tilladt hende at tage med. Om natten kort før skibet havde lettet anker havde hun fået en fisker til at ro sig ud til skibet i sin lille fiskerjolle. Hun havde sneget sig ombord og gemt sig i brødkammeret. Kaptajnen fik det først at vide efter at lodsens var gået fra borde. Da hun blev opdaget græd hun og bad om, at måtte blive ombord, da hun var kæreste med skibets overstyrmand Peter Berg. Hvis ikke hun måtte blive, ville hun tage livet af sig ved at kaste sig i søen.

Peter Berg vedstod Catharinas beretning og fortalte at han ville "ved belej-

lig tid og sted ægte og trolove sig med hende"

Skibsfolkene kendte intet til, at kaptajnen skulle være vidende om kærlighedsaffæren, ej hellere at han havde tilladt at tage fruentimmeret med ombord.

Kaptajnen fik to tingsvidner på forhøret skrevet på lovligt stemplet papirer.

Styrmanden trolovede sig med Catharina i Sandvig inden skibet sejlede videre. I Helsingør viede sognepræsten Andreas Wøldike parret i St. Olai kirke den 27. marts 1722.

Kilde: [Hammershus Tingbog 1715-1742](#), pag. 211b - gæsteret 29. Januar 1722[Se: http://genealogi.aland.net/tillf_fynd/comment.php?id=2629 hvor det fremgår, at parret Peter Berg og Catharina Johansdotter Frimodig blev gift i Helsingør den 27. marts 1722]

➤ FORLADT TRODS FÆSTES- GAVER

Anna Dorta, enke efter Peder Hansen (konstabel begr. 30/3 1735) sagsøgte ungkarl Jens Pedersen fra Rutsker for at have brudt trolovelsen. Anne Dorte boede i Allinge med sine børn og havde nogle husdyr, samt lidt avling.

Jens Pedersen var ungkarl fra Rutsker. Han havde givet Anne Dorte fæstensgaver i form af et saltkar, 3 kronemønter og et silketørklæde. Overrækkelsen

af gaverne var sket i godtfolks nærværelse og enken havde budt ham brændevin dagen efter om morgenen, inden hun havde begivet sig ud for at malke sine køer. Da hun kom tilbage, var Jens Pedersen og gaverne forsvundet.

Fæstensgaverne betragtede enken som en fuldgældig aftale om senere ægteskab.

En af vidnerne beskrev Jens Pedersen "noget særsindet", andre vidner fortalte om hans meget vaklende beslutningsevne. Han var redet frem og tilbage mellem Allinge og Brogård i Olsker, hvor hans halvbroder Christopher Hansen boede. Hans anden brors kone Elseby, havde til sidst overtalt Jens til ikke at tage tilbage til enken. Ikke desto mindre havde han, efter han havde hentet sine tøjkiste, hjulpet enken med at slå hø og bære korn ind. Anne Dorte indankede sagen til Hammershus Birketing for "utilbørlige forhold imod hende tid efter anden baade før og siden at hand med hende blef trolofuet". Til at føre sagen engagerede hun den stedlige "sagfører" Henrich Falch. Modparten lod sig repræsentere af byens anden "sagfører" Jesper Hansen.

Kilde: [Hammershus Tingbog 1715-1742](#)

30. september og 7. oktober 1737

Fundet af Jesper Vang Hansen, København

➤ Efterårs bustur

Kære medlemmer, foreningen vil gerne invitere jer med på en bustur på Bornholm.

Programmet er en overraskelse til dem som kommer, men vi kan oplyse følgende:

Lørdag den 12. sep. tager vi på tur.
Vi mødes ved biblioteket kl. 10.00 og er hjemme igen ca. kl. 16.30.

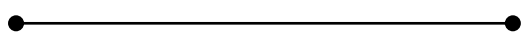
Medbring selv madpakke, foreningen giver eftermiddagskaffe.

Turen koster 50,- kr. som betales ved bussen.

Tilmelding senest 30. aug. til Tonni på tlf. 56 96 45 58 eller ks@bslf.dk.

Så hvis du / i har lyst til at lege turist på vores egen ø så meld jer til

Jo flere vi er, jo sjovere bliver det.

➤ Schiöpffes Samling

Publikumsmagasinet på Rigsarkivet er der nu opstillet en meget stor og interessant personalhistorisk samling om

»Danske som officerer i fremmed krigstjeneste 1815-1956« – kaldt »Schiöpffes Samling«.

Samlingen indeholder oplysninger om 3.396 navngivne personer – primært mænd, der i den pågældende periode har været i fremmed krigstjeneste.

Herudover findes enkelte kvinder og en række personer fra modstandsbevægelsen i arkivet.

Samlingen består af de af Schiöpffes indsamlede informationer via korrespondance med ind- og udland samt udklip fra aviser og blade.

En del af oplysningerne modtog Schiöpffes fra den enkelte officerer eller dennes familie, ofte indplaceret i et til formålet udarbejdet skema.

I mange pakker er der fotografier af de enkelte personer.

Dog er der ingen oplysninger om dem, der gjorde tysk krigstjeneste under anden verdenskrig, og kun meget lidt om dem, der gjorde det under første verdenskrig.

En af pakkerne omhandler medaljer og specielt Viktoriakorset.

Se bagsiden på bladet der er en omtale af **Christian Frederik Schiöpffe**.

➤ Konkurrencen

1. Hvad hedder Frimodig til fornavn?
 2. Hvilket år blev Christian Frederik Schiöppfe indkaldt til hæren?
 3. Hvor mange blev reddet i land ved Ypnasted?
 4. Hvilken dato er foreningens bus-tur?
-

5. I hvilken sogn ligger Vallemark på Bornholm.?
 6. Hvor mange skilling er en 1 Rigsdaler Specie før 1813?
 7. Længde mål gl. dansk måleenhed: 1,00 linie svarer til?
 8. Hvad er en Bartskærer?
-

Der er 1 gavekort lydende på 200 kr. som præmie hver gang.

Der trækkes lod blandt alle indkomne rigtige svar. Alle besvarelser skal være formanden i hænde senest den 15. okt. 2009.

Svarene sendes til Hans Ressel, Dampmøllegade 11, 3700 Rønne.

På et postkort eller lignende eller sendes på E-mail: kon@bslf.dk

Mærkes "Konkurrence".

Svar på sidste konkurrence

1. Bidstrup
2. døde i 1928
3. 3
4. 11
5. Poulsker
6. penning
7. 7,73 liter
8. Fattige, som gik på omgang fra gård til gård og fik deres underhold.

Tillykke til vinderen af konkurrencen

Axel Sonne
Medlem nr. 305.03

Bestyrelsen Formand: <i>Hans Ressel</i> Tlf. 56 95 81 82 E-mail: fm@bslf.dk Næstformand: <i>Fie Ellebye</i> Tlf. 56 99 00 77 E-mail: nf@bslf.dk Kasserer: <i>Tonni Jørgensen</i> Tlf. 56 96 45 58 E-mail: ks@bslf.dk Sekretær: <i>Anette Schönwandt</i> Tlf. 24 20 17 19 E-mail: sk@bslf.dk Best. medlem: <i>Susanne Ressel</i> Tlf. 56 95 81 82 E-mail: bm@bslf.dk Best. medlem: <i>Poul Erik Regnersen</i> Tlf. 56 96 41 18 E-mail: ingen mailadresse pt. Suppleant: <i>Jørgen Grønvall Elleby</i> Tlf. 59 18 51 16 E-mail: 1s@bslf.dk Suppleant: <i>Frants Bøving</i> Tlf. 56 97 40 04 E-mail: 2s@bslf.dk	Adresse: <i>Pingels Allé 1, 3700 Rønne</i> E-mail : info@bslf.dk Hjemmeside: www.bslf.dk Giro nr.: 527 - 4621 Webmaster: <i>Philip Kofoed</i> E-mail: wm@bslf.dk Bladudvalg: <i>Hans Ressel</i> E-mail: info@bslf.dk Christian Frederik Schiöppfe var præstesøn fra Brandstrup på Lolland, født den 6. juli 1891. Schiöppfe tog præmilitæreksamen i 1907 fra Frederikssund Realskole. Tog derefter et kursus i sprog og matematik. Han blev indkaldt til hæren i 1910. I 1916 modtog han sin udnævnelse som løjtnant. Fra 1919 til 1945 opholdt han sig i Thailand (det daværende Siam), hvor han var ansat som manager og planter for det britiske firma Bang Rara Rubber Co. Blev senere hoteldirektør i Bangkok. Da japanerne besatte Siam, fungerede han som formand for den danske koloni og deltog muligvis i modstandsarbejdet. Ved sin tilbagekomst til Danmark blev han ansat ved Hærens Arkiv. Han havde på dette tidspunkt allerede gennem en del tid arbejdet med sit aldrig udgivne eller færdige værk om danske i fremmed krigstjeneste.
---	---